

# Y Refferendwm

## Ateb eich cwestiynau

AGORWYD GAN Y MAWRHYD DROENHINES  
OPENED BY HER MAJESTY THE QUEEN ON 13-2006

Cynulliad  
Cenedlaethol  
Cymru  
National  
Assembly for  
Wales



Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

01

## Refferendwm ar bwerau deddfu Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Ar hyn o bryd, mae gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru bwerau i ddeddfu ar gyfer Cymru ar rai pynciau o fewn yr 20 maes datganoledig isod. Caiff y Cynulliad ennill mwy o bwerau i ddeddfu yn y meysydd hynny trwy gael cytundeb Senedd y DU, a hynny fesul pwnc.

Os bydd y rhan fwyaf o bobl yn pleidleisio 'ydw' yn y refferendwm hwn, bydd y Cynulliad yn ennill bwerau i ddeddfu ar bob pwnc yn y meysydd sydd wedi'u datganoli heb fod angen cytundeb Senedd y DU yn gyntaf. Os bydd y rhan fwyaf yn pleidleisio 'nac ydw', yna bydd y trefniadau presennol yn parhau.

### Gall y Cynulliad ddeddfu yn yr 20 maes isod:

- 01 Amaethyddiaeth, pysgodfeydd, coedwigaeth a datblygu gwledig
- 02 Henebion ac adeiladau hanesyddol
- 03 Diwylliant
- 04 Datblygu economaidd
- 05 Addysg a hyfforddiant
- 06 Yr amgylchedd
- 07 Gwasanaethau tân ac achub a hybu diogelwch rhag tân
- 08 Bwyd
- 09 Iechyd a gwasanaethau iechyd
- 10 Priffyrdd a thrafnidiaeth
- 11 Tai
- 12 Llywodraeth leol
- 13 Cynulliad Cenedlaethol Cymru
- 14 Gweinyddiaeth gyhoeddus
- 15 Lles cymdeithasol
- 16 Chwaraeon a hamdden
- 17 Twristiaeth
- 18 Cynllunio gwlad a thref
- 19 Dŵr ac amddiffyn rhag llifogydd
- 20 Y Gymraeg

**Cwestiynau Cyffredin**

|  |    |
|--|----|
| A fydd y refferendwm hwn yn cynyddu'r meysydd polisi y gall y Cynulliad ddeddfu ynddynt?   | 03 |
| Pryd y caiff y refferendwm ei gynnal?  | 04 |
| Beth fydd y cwestiwn a ofynnir yn y refferendwm?   | 04 |
| O dan y system bresennol, sut y mae Senedd y DU yn rhoi awdurdod i'r Cynulliad ddeddfu?    | 05 |
| Beth yn union fydd yn digwydd os bydd y Cynulliad yn gofyn am awdurdod i newid y gyfraith? | 05 |
| Pe bai pleidlais gadarnhaol, sut y byddai'r Cynulliad Cenedlaethol yn deddfu?              | 06 |
| A fydd yn arwain at gynnydd yn nifer yr Aelodau Cynulliad?                                 | 06 |
| A fyddai'n costio mwy?   | 06 |

Mewn egwyddor, gall y Cynulliad Cenedlaethol ddeddfu ar gyfer Cymru yn yr 20 maes ar y dudalen gyntaf y cyfeirir atynt fel 'meysydd polisi'. Gellir rhannu'r meysydd hyn yn rhai mwy manwl, a chyfeirir at y rhain fel 'materion'. Cyn bod y Cynulliad yn gallu deddfu yn unrhyw un o'r 20 maes, rhaid bod Senedd y DU yn San Steffan wedi cytuno bod y Cynulliad yn gallu deddfu ar y mater perthnasol.

Felly, er enghraifft, mae'r Cynulliad ar hyn o bryd yn edrych yn fanwl ar gynnydd i newid y gyfraith er mwyn ei gwneud yn haws i leihau'r gwastraff a'r sbwriel a gynhyrchir yng Nghymru. 'Yr amgylchedd' (sy'n cynnwys gwastraff a sbwriel) yw un o'r 20 maes polisi y gall y Cynulliad, mewn egwyddor, ddeddfu ynddo.

Ym mis Mehefin 2007, gofynnodd Llywodraeth Cymru i Senedd y DU drosglwyddo'r pŵer i ddeddfu ar y mater penodol o atal gwastraff a lleihau'r gwastraff a gynhyrchir yng Nghymru. Ar ôl i'r Cynulliad a Senedd y DU graffu ar y mater ac ar ôl cyfnod o drafod rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ynghylch yr union bwerau a fyddai'n cael eu trosglwyddo i'r Cynulliad, cytunodd Senedd y DU ar y cais ym mis Chwefror 2010. Yn sgil hyn, roedd y Cynulliad yn gallu dechrau gwneud y ddeddfwriaeth angenrheidiol.

Mae'r refferendwm hwn yn gofyn a yw pobl Cymru'n credu y dylai San Steffan roi'r awdurdod i'r Cynulliad ddeddfu ym mhob un o'r 20 maes polisi ar unwaith yn hytrach na'r system bresennol o orfod gofyn am y pŵer, neu ei gael, bob yn dipyn.

**A fydd y refferendwm hwn yn cynyddu'r meysydd polisi y gall y Cynulliad ddeddfu ynddynt?**

Na. Dim ond yn yr 20 maes pwnc y bydd y Cynulliad yn gallu deddfu o hyd.

Mae'r refferendwm yn gofyn a ddylem gadw at y system bresennol lle y bydd San Steffan yn rhoi'r awdurdod i'r Cynulliad ddeddfu un darn ar y tro, neu lle y bydd awdurdod llawn yn cael ei roi i'r Cynulliad ddeddfu yn yr 20 maes datganoledig unwaith ac am byth.

**Pryd y caiff y refferendwm ei gynnal?**

Nid ydym yn gwybod yr union ddyddiad ar hyn o bryd. Penderfyniad Ysgrifennydd Gwladol Cymru ydyw. Nododd ei bod yn credu y dylid ei gynnal cyn diwedd chwarter cyntaf 2011.

**Beth fydd y cwestiwn a ofynnir yn y refferendwm?**

Cyfrifoldeb Ysgrifennydd Gwladol Cymru yw pennu'r cwestiwn yn ogystal â'r dyddiad. Cyn gwneud hynny, mae'r gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol iddi geisio barn y Comisiwn Etholiadol a fydd yn edrych ar gwestiwn arfaethedig o safbwynt y pleidleiswyr, i weld a yw wedi cael ei ddrafftio mewn ffordd y maent yn debygol o'i ddeall. Mae'r Ysgrifennydd Gwladol wedi gofyn i'r Comisiwn Etholiadol edrych ar y geiriad a ganlyn o'r safbwynt hwnnw:

Ar hyn o bryd, mae gan y Cynulliad Cenedlaethol (y Cynulliad) y pwerau i ddeddfu ar gyfer Cymru ar rai pynciau mewn meysydd sydd wedi'u datganoli. Mae'r meysydd sydd wedi'u datganoli yn cynnwys iechyd, addysg, gwasanaethau cymdeithasol, llywodraeth leol a'r amgylchedd. Caiff y Cynulliad ennill mwy o bwerau i ddeddfu mewn meysydd sydd wedi'u datganoli trwy gael cytundeb gan Senedd y Deyrnas Unedig, a hynny fesul pwnc.

Os bydd y rhan fwyaf o bobl yn pleidleisio 'ydw' yn y refferendwm hwn, bydd y Cynulliad yn ennill pwerau i ddeddfu ar bob pwnc yn y meysydd sydd wedi'u datganoli.

Os bydd y rhan fwyaf yn pleidleisio 'nac ydw', bydd y trefniadau presennol - sef trosglwyddo'r hawl i ddeddfu bob yn damaid, gyda chytundeb Senedd y Deyrnas Unedig bob tro - yn parhau.

Ydych chi'n cytuno y dylai'r Cynulliad gael pwerau yn awr i ddeddfu ar yr holl bynciau yn y meysydd sydd wedi'u datganoli heb fod angen cytundeb Senedd y Deyrnas Unedig yn gyntaf?

**O dan y system bresennol, sut y mae Senedd y DU yn rhoi awdurdod i'r Cynulliad ddeddfu?**

Ceir dwy ffordd:

- (i) drwy basio Deddfau Seneddol sy'n trosglwyddo pwerau penodol i'r Cynulliad; neu
- (ii) drwy gymeradwyo Gorchymynion Cymhwysedd Deddfwriaethol sef ceisiadau gan y Cynulliad ei hun i drosglwyddo pŵer.

**Beth yn union fydd yn digwydd os bydd y Cynulliad yn gofyn am awdurdod i newid y gyfraith?**

Bydd un o bwyllgorau'r Cynulliad a sawl pwyllgor Senedd y DU yn edrych yn fanwl ar y cais i ddechrau. Eu gwaith hwy yw ystyried a oes achos wedi'i wneud dros drosglwyddo pŵer. Gall y pwyllgorau hefyd wneud argymhellion ynghylch ffyrdd posibl o wella manylion y trosglwyddo arfaethedig.

Yna cyflwynir cynnig terfynol i'r Cynulliad, Tŷ'r Cyffredin a Thŷ'r Arglwyddi i gael ei gymeradwyo'n ffurfiol, a bydd pob un o'r tair siambr yn pleidleisio ar y Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol drafft. Os caiff ei gymeradwyo gan y tair, caiff y Gorchymyn ei wneud yn ffurfiol a chaiff y pŵer i ddeddfu ar y mater hwnnw ei drosglwyddo i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae cyfnod y broses hon yn amrywio o gais i gais. Mae'r cyfnod hwn wedi amrywio o ddeg mis i 32 mis ar gyfer y rheini a ystyriwyd hyd yn hyn, a'r cyfnod arferol yw tua blwyddyn.

Byddai'r system hon yn parhau hyd yn oed pe bai canlyniad y refferendwm yn negyddol. Byddai'r Cynulliad yn gallu newid y gyfraith mewn meysydd penodol o hyd lle y bo'r pŵer i wneud hynny eisoes wedi'i drosglwyddo, ac yn gallu parhau i wneud cais am ragor o bwerau, bob yn dipyn, yn ôl yr angen i newid y gyfraith yn y meysydd hyn.

### **Pe bai pleidlais gadarnhaol, sut y byddai'r Cynulliad Cenedlaethol yn deddfu?**

Os bydd y refferendwm yn arwain at bleidlais gadarnhaol, byddai'r opsiwn arall ar gyfer pwerau deddfu a bennir yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 yn dod i rym.

O dan y model amgen hwn, byddai'r 20 maes polisi eang yn parhau yr un fath ond byddai'r Cynulliad yn rhydd, o'r diwrnod cyntaf, i ddeddfu o fewn ffiniau'r meysydd datganoledig hynny heb orfod gofyn i San Steffan am yr awdurdod i wneud y cyfreithiau hynny.

Felly, y dewis i'w wneud yn y refferendwm yw a ddylai'r Cynulliad:

- aros fel y mae ar hyn o bryd – ei fod yn gallu cael pwerau i newid y gyfraith, ond bob yn dipyn, os yw senedd y DU yn cytuno ar hynny; neu
- symud yn hytrach i sefyllfa lle y gall ddeddfu heb fod angen cael cymeradwyaeth Senedd y DU am y pŵer i wneud hynny yn gyntaf.

### **A fydd yn arwain at gynnydd yn nifer yr Aelodau Cynulliad?**

Byddai angen deddfwriaeth newydd sbon gan Senedd y DU yn San Steffan er mwyn gwneud unrhyw newid i nifer yr Aelodau yn y Cynulliad. Nid oes a wnelo'r refferendwm ddim â nifer yr Aelodau Cynulliad.

### **A fyddai'n costio mwy?**

Byddai'n dileu llawer o'r camau y mae angen eu cymryd ar hyn o bryd cyn y gall y Cynulliad ddeddfu. Mae cost yn gysylltiedig â phob un o'r camau hynny o ran amser ac adnoddau Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU, y Cynulliad a'r gymdeithas ddinesig.

Roedd y dystiolaeth a gyflwynwyd i Gonfensiwn Cymru Gyfan yn awgrymu y byddai pleidlais gadarnhaol, yn gyffredinol, yn debygol o fod yn niwtral yn ariannol o safbwynt Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru. Yn Whitehall, dylai swm bach, ond amhosibl ei gyfrifo, o adnoddau gael ei ryddhau pe na bai angen ystyried Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol mwyach.

### **Yn y Cynulliad Cenedlaethol**

Mae tua hanner yr amser y mae'r Cynulliad wedi bod yn craffu ar ddeddfwriaeth hyd yn hyn wedi'i dreulio ar Orchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol, a'r hanner arall ar Fesurau. O dan system wahanol, byddai modd naill ai arbed yr adnoddau a oedd yn sail i'r gwaith hwnnw neu eu defnyddio ar gyfer pethau eraill. Yn eu tystiolaeth i Gonfensiwn Cymru Gyfan, dywedodd uwch aelodau o staff sy'n gyfrifol am ddarparu'r gwasanaethau hynny fod gan y Cynulliad ddigon o staff i gynorthwyo Aelodau wrth graffu ar ddeddfwriaeth o dan y naill system neu'r llall. Dywedwyd na fyddai gan y Cynulliad broblemau capasiti a fyddai'n ei atal rhag delio â chanlyniadau pleidlais gadarnhaol os mai dyna fydd dymuniad pobl Cymru.

### **Yn Llywodraeth Cymru**

Yn ei thystiolaeth i Gonfensiwn Cymru Gyfan, amcangyfrifodd Llywodraeth Cymru mai tua dwy filiwn oedd cost y polisiau a'r amser a gafodd ei dreulio gan swyddogion cyfreithiol i gael pwerau drwy Orchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol neu Fesurau Seneddol yn 2008/09. Ni fyddai angen y gwaith hwn pe bai pleidlais gadarnhaol yn y refferendwm er ei fod yn debygol y byddai unrhyw arian a gaiff ei arbed yn cael ei drosglwyddo i lunio polisiau a drafftio Biliau Cynulliad.

### **Yn Adrannau Llywodraeth Whitehall**

Gallai pleidlais gadarnhaol arwain at rywfaint o arbedion yn Whitehall. Byddai ymwneud Swyddfa Cymru â Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol yn dod i ben er y byddai ei rôl monitro yn parhau o ran deddfwriaeth sylfaenol y Cynulliad. Ni fyddai angen i swyddogion Whitehall, sydd ar hyn o bryd yn ystyried Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol drafft sy'n ymwneud â maes eu Hadrannau, wneud hynny. Ni fu'n bosibl i Gonfensiwn Cymru Gyfan gyfrifo'r arbedion a oedd yn deillio o hynny, am nad oedd data ar amser a dreulir ar gael, ac mae pob Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol yn wahanol.